

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Sapiente Fructuoso Epistolares Libri quinque

Bonifacio, Juan

Ingolstadii, 1606

I. Cuidam magistro de virtute tradenda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51159](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51159)

EPISTOLARVM

LIBER SECVNDVS.

CVIDAM MAGISTRO.

De virtute tradenda.

CVM Legione Gemina de-
dens istuc venissem, meo
amicissime amplexatus de
stitutione puerili, deq; tradendæ
tutis ratione multa rogauisses, opin
ne omnium maiorem animo cepi
luptatem. Nam & prouinciam
stram nouo quodam, eoq; peregre
iuuentutis doctore auctam videbam
& socium atq; consortem gloriosi
boris à me esse inuentum lætabar.
magistri literis, & rerum scientia
tarum (nam & de hac ipsa quæstio
responderi tibi à me velle dixisti)
ud fuerit fortasse differendi temp
nunc de virtute pauca dicamus.
ius facilis præceptio est, obseruatio

actio difficilis. Et quidem Societas in
 iis, quæ ad externorum discipulorum
 bonos mores spectant, neque permol-
 lesta pueris est, neque puerorum pa-
 rentibus odiosa. Contenta paucis no-
 stra præceptio est, nam & pauca sunt
 satis, quæ ex multis electa, qui seruat,
 reliqua simili studio persequetur. Vi-
 tra enim progredi non solemus, quàm
 ut auerso ab insidiosa viciorum via di-
 scipulo directum ad cælum iter osten-
 damus. Principio magnâ habet vim
 ad sanctitatis amorem in. puerorum
 animis ingenerandum vita ipsa præ-
 ceptoris: estq; quasi compendiaria ad
 discipulorum virtutē via, vt talis magi-
 ster sit, quales vult esse discipulos. Ne-
 q; enim (vt ait Seneca) vlla res est, quæ *Lib. 14. E.*
 magis impellat animos ad honestatē, *pistol.*
 quæq; dubios, & ad vicia, prauitatesq;
 proclives ad virtutem, & rectam vi-
 uendi rationem traducat, & transfe-
 rat, quàm virorum consuetudo opti-
 morum. *Paulatim* (nam hæc eius ipsa
 sunt verba) *descendit in pectora, & vim*
præceptorū obtinet frequenter audiri, aspici
frequen-

frequenter: occurfus mehercle ipse sapientium iuuat, & est aliquid, quod ex magistro viro vel tacente proficias. Hæc ille. Quod re danda nostris præceptoribus operæ est, Grammaticam docentibus, ne uel quam illorum grammaticorum finis sint, quos etiam antiquitas ueritate ignara derisit, ne uel illos imitetur, quorum arrogantia testes fuimus ineptias ne pueri quidem ferre poteramus. Nil enim intolerabilius in oratione, & tumore quorundam, perniciosius, quam turpis & perniciosa uita aliquorum, cuius uitæ facile uel na serpunt, quibus iuuentus inficitur. Libet antiqua magis, quam noua, uel terna potius quam nostra, id est, ethnicorum, quam Christianorum exemplum proferre: libet Marcum illum Ponticum Marcellum testificari: qui in defensione quadam (causas enim Grammaticus agebat interdum, uel tutor ultra crepidas) solœcismum in aduersario exciderat, tam acerbè, & grauius, tam stomachosè reprehensus, & tantaque in eo uel tragœdias excitauit.

Suetoni. de
illustribus
Grammat.

vt Cassius Seuerus partis aduersæ pa-
 tronus appellauisse iudices dicatur. :
 iudiciūq; differri petisse, quoad liti-
 gator suus grammaticum alterum ad-
 hiberet, quandoquidem non iam de
 iure, sed de solœcismo controuersia
 esset. Idem hic Pomponius cūm Ti-
 berium Cæsarem, vt parum Latinè
 loquutum argueret, virq; minimè in-
 doct⁹ Ateius Capito pro Tiberio pro-
 pugnaret, diceretq; & esse illud Lati-
 num, & si non esset, futurum certe,
 mentiris Capito inquit, nam Cæsar
 hominibus ciuitatem dare potest, ver-
 bis non potest. Non est dissimile, quod
 de Quinto Rhemio Palæmone pro-
 dunt historiæ, qui vsque adeo intem-
 perans fuit, inflatus, & procax, vt Ro-
 manorum doctissimū M. Varronem
 porcum diceret, secum & natas fuisse
 literas, & esse morituras affirmaret,
 quin etiam de se, vt callido poëmatū
 aestimatore præfagiuisse Vergilium
 aiebat, qui in Bucolicis Palæmonem
 quendam inter pastorum versus diu-
 dicantem inducit. Ergo cuius potius
 K quàm

Ibidem.

Ibidem.

LIBRARIUS
 P. P. P.
 N. V.

quàm huic vinolento & infano Grammatico puerilem institutionem Tibullius, & Claudius cōmitti debere ce-
 fuerunt. Duorum amentiam Grammaticorum, quibus Cicero in oratione pro M. Cælio visus est parū loquutus Latinè, quiq; eloquentiæ patre emendant, & corrigunt, disce ex Agellio, quem docti Agellium nominant, mendumque in vulgato esse nomine dicitant. Quibus ex historia intelligimus eruditionis, & copiæ quam esse laudem, si in moribus ista sit macula. Caueamus igitur solū graues culpas, sed minima errata fugiamus: ne qua sit, quæ doctrinæq; lumē obscuret, infusa nubecula. Et quia nos Societas sanctos esse vult, & sapientes, in quantum possumus, laboremus. Quod si peccandū in alterutro est, malè doctrinam, quàm virtutem desideremus. Quid enim magistro illo turpius, cum puer, quem per viam ducebat, cum vidisset, ac sustulisset humi iacet, eum vehementer obiurgauit.

*Lib. 17. No
 titū Attic.
 cap. 1.*

Gram cumq; extorsit è manibus, quam cum
 Tibi proicere debuisset, vt pueri vel edaci-
 re cet tas, vel leuitas non solum verbo, sed
 Gran etiã castigaretur exemplo, impuden-
 orati tissime, voracissimeq; comedit. Cum
 loqu hoc legeret in Sybariticis historiis
 patre Ælianus, facere nõ potuit, quin ride-
 ex A ret, seq; idcirco scripsisse ait, quod non
 non inuideret cæteris etiam materiam, oc-
 essen casionemq; ridendi. Quid enim tam
 histor ridiculum, quàm magistrum in ea ipsa
 dia e re peccare, quam in discipulo acriter
 us in reprehendat? Et quidem Sybaritæ
 tur n illi lingua non defuit, qua pueri auidi-
 a eti tatè argueret, virtus defuit, qua se ipse
 ua v. vinceret, & gulam refrenaret. Qui in
 fusca altero ex his duobus claudicant, eos
 etas, Cyclopibus cõparare possumus, quos
 n vtr. Homerus finxit vno tantũ oculo præ-
 . Quiditos: perfectus enim magister esse nõ
 malo potest, qui non excellat in vtroque.
 sider Sed virtutis dexter est oculus, scientiæ
 ius, sinister, quod si sapientiã virtus equat,
 ebat & par est eruditioni probitas, requiri,
 i iac & desiderari nil potest. Quid enim illo
 auit præceptore melius, quid integrius, cui
 cui

Lib. 14. de
 varia hist.

duo sint ad videndum oculi, faciendū de
 gemina manus, ambo ad ingredien
 dum pedes, binæ nares, dentium vte
 que ordo, duplex auricula. Ex qu
 etiam fiet, vt nihil moliatur, & ve
 præceptor, quin assequatur, atque in
 petret. Socrates literatæ virtutis op
 nione planè formabat, & eorum fr
 gebat animos, qui se audirent. Na
 Alcibiadi superbissimo iuueni nil
 hominis esse persuasit, neque quicq
 inter Alcibiadé summo loco natum
 & quemuis baiulum interesse, quic
 tione Socratis sic interdum moueb
 tur, vt vberimè fleret, lacryman
 Socrati supplex esset, vt sibi virtute
 traderet, turpitudinemq; depelleret
 Xenocrates, cuius erat vita laudabil
 Polemonem viciosissimū adolescen
 tem mirabiliter immutauit. Cū
 enim in illius scholam amictu amat
 rio, id est, delicato & molli, ebrius
 iam, & coronatus esset ingressus, of
 fice, & tione Xenocratis sic est inflexus, vt
 stibus relictis, & corporis ornatu
 deposito, Xenocrati se in disciplina
 dede

*Diogenes
 Laert. de
 vitis Philo-
 sopho. Ho-
 rat. lib. 2.
 Serm. Sa-
 tyra 3.*

dederit, à quo non modò philosophari didicit, sed etiam libidinem, & cæteros animi motus refrenare. Fuit autem ex eo tempore Polemon ita industrius, & labori deditus, vt condiscipulis superatis magistro in schola successerit. Duos hosce perditos ac propè desperatos magistrorum fregit auctoritas, oratioq; permouit, quam orationem vitæ grauitas reddidit fortiorem, cum enim ad vitæ præcepta morū accedunt exempla, nil est, quod à docili discipulo magistri non impetrent, & orationis tanquàm harmonia consequantur. Cùm vinolenti adolescentibus tibiæ etiam cantu, vt fit, inllere. Infracti mulieris pudicæ fores frangerent, admonuisse tibicinam, vt Spondeam caneret, Pythagoras dicitur, quod cum illa fecisset, tarditate modorum, & grauitate cantus illorum furentem petulantiam resedisse. Ego de illa musica, quæ neruorum vocumque cantibus continetur, tale quid spondere non audeam, de oratione verò, cui vitæ adimplenda sit sanctitas, multa iis similia, K 3 quæ

*Hæc sunt
Ciceronis
serba ex
fragmentis
operū illius
vide S. August.
lib. 5. contra Iul.
Pelagian.
cap. 4. Vnde
de Boethiū,
lib. 7. de
musica c. 1.
Vide Andream
Patrium in
triticium 110*

*LIBRVS
S
N
V*

*ēōmenta-
vis frag-
mentorum
Ciceronis.*

quæ Pythagoras egisse narratur, mihi sancti
polliceor. Nam præceptoribus veteribus nusquam
Christianis tãto erit vis maior ad nos mus
uendum, quantum à superstitione entur
differt, discrepatque religio. Philo- garru-
phis adumbrata erant signa virtutum dus e-
nos si volumus, virtutem ipsam nam quem
ciscemur: mouebantur illi opinio talita-
Christianos vis ipsa virtutis rapit ad Gram-
illos voces inanes, magnificæque se causa-
tentia delectabant, nobis plura se tuisse
præstanda, quàm pmissenda, illis se eum
tuna dominabatur, & casus, nos tem p-
stra consilio gubernamus: nil illis se bente
certumque erat, quippe qui tantum p- vestig-
abilia coniectura sequerentur, nos eum
des non finit ambigere, nec in iis, quæ se ipse
sunt cælitus ostensa, dubitare: à natura signa
prisci sapientes rectè viuendi sub- militi-
petebant: nos cælestibus auxiliis in quaci-
mur, spiritumque sacramentis ducimur fulen-
qui salutis hominum perennes quid præce-
fontes sunt, animique pabula, & iustitiam puli in
cælestis, sine qua Deo grati esse non Nunc
possumus, alimenta. Sit ergo ceteris excel-
nostris magistris erudita, & licet dibus
sancti

sanctitas, neq; si pueros docemus, minus cautè & consideratè idcirco viuamus? Omnia id ætatis pueri contuentur, omnia considerant, nullusq; garrulis, procacibusq; discipulis dandus est sermo. Sanctus ille Malachias, quem diui Bernardi historia immortalitati commendauit, cùm absoluta Grammatica Philosophiæ discendæ causa cuidam se magistro dedere statuisset, quem audierat esse præclarum, eumq; procul aspexisset subula parietem pueriliter perforantem, describentemq; leuiter ac temere lineas, è vestigio recessit, regressusq; est negans eum sibi præceptorem futurum, qui se ipse non regeret, nullaq; grauitatis signa præmonstraret. Nos multi similiter obseruant, quorū est cùm loquacitati, tūm etiā imbecillitati consulendum. Eluceat paterna in nostris quid præceptoribus grauitas, quam discipuli ita diligant, vt etiam vereantur. Nunquam enim quæ sunt magna, quæ excelsa, quæ difficilia, quæ pulchra luter dibundi cōsequemur. Hæc quidem

*Diuus Bernardus in
Vita S. Malachias.*

de magistrorum vita dixi paulò ve rorur
 bosiùs, quòd institutionem contine feri cu
 ant vniuersam. Paucis accipe, qu tificis
 præterea dicenda restant. Essè autè xime
 nemini dubium potest, quin à casti cipit,
 mo præpotentis DEI cultu nostra rony
 inchoanda præceptio : quem discip scator
 lus diligat, obseruet, vereatur, & tim primu
 at. Mortiferi sceleris grauitatem tua, id
 verbis & rebus amplifica, teque inu socior,
 argumento quam disertissimum pr siam se
 be. Seüero enim præceptoris adm comed
 nitu pestè discipulus præcauebit, non fu
 toq; peccabit rariùs, quantò timidi gente
 Christiani catechismi sedulus inu precib
 pres esto, re nulla prætermisã, qua Domin
 ad agendum, vel ad credendũ nece huius a
 ria esse videatur. Romanum Pont illa vs
 ficem Christi vicarium te authore Domin
 scipulus agnoscat in terris, sacris hom illas :
 nibus & pietatem præstet, & reuer stras q
 tiam : ab illis autem, qui caremoni optim
 sanctitatesq; vexarunt, auersissim dant,
 animo sit, templa frequenter ad ea scribe
 sanctas imagines, & diuorum reliqui nium
 veneretur. Quæ pietatè fouent pu postu
 rorur

rorum animis mādari, & vt ita dicam
 feri cupio, tale est, quod de summi Pō-
 tificis autoritate cūm alibi, tūm ma-
 ximè in epistola ad Damasum, quæ in-
 cipit, quoniam vetusto S. tradit Hie-
 ronymus his verbis: *Cum successore pi-*
scatoris, & discipulo crucis loquor, ego nullū
primum nisi Christum sequens beatitudini
tue, id est, cathedra Petri communionē con-
focior, super illam petram edificatam Eccle-
siam scio, quicunq; extra hanc domū agnum
comederit, profanus est, si quis in arca Noë
non fuerit, peribit regnante diluuiō. Sur-
gentes ex lecto illud ex primis Ecclesie
precibus discipuli nostri pronūciant:
Domine Deus omnipotens, qui ad principiū
huius diei, & quæ sequuntur, cubantes
illa vsurpent ex vltimis: Visita quæsumus
Domine habitationē istam: preces
illas: Deus, qui corda fidelium: actiones no-
stras quæsumus Domine aspirando præueni,
optima ad rem gerēdam tela esse cre-
dant, eaq; tuis discipulis vtenda præ-
scribe. Castitatem à bonorum om-
nium perenni fonte DEO illis verbis
postulet adolescens: Vre igne S. Spiritus:
 K 5 nosti

nostri cætera: hymnum *Aue maria* floribus
 la: nostri decantent, illud subinde sciend
 rantes: *Virgo singularis, inter omnes tibus*
tis, nos culpis solutos, mites fac & castos it, int
 huiusmodi pugnis pueri se cruce co. Eliser
 signent, cuius remedij quanta fir & os c
 ex diuo Hieronymo, Cyrilloq; Hie. plexu
 solymitano cognoset. Qui Cym. nis ha
 Catechesi quarta de cruce sic loquitur in gra
 Signa te cruce in fronte, vt demones on teliq; t
 signum videntes trementes procul fuga suaui
 fac autem hoc signum & manducans, & sum.
 bens, & sedens, & stans, & loquens, & cet, ex
 bulans, in summa in omni tuo negocio. sed vo
 ille. Confessionis amicissimi di & co
 puli sint, quæ si videbitur amarior, existi
 cro sanctæ Eucharistiæ dulcedine co madu
 diatur. Vt enim ad fauos mellis haber
 medios apum aculeos pergitur, dem f
 ad sacra mensæ suauitatem viam m dixit
 nit confessionis infulsitas, illius ino animi
 confessionis, quæ nec inuoluta est, sariun
 manca, nec doloris expers. Est aut ex cin
 ille sacerdos quærendus ex nostris, signe,
 mortuos pueros reuocare possit ad tur ad
 tam, *Componens manibusq; manus,* qua V

In epistola
 ad Helio-
 dorum.

Vide Ter-
 tullianum
 lib. de coro-
 na militis.

D. etiam
 Chrysto-
 mus de hoc
 ipso graui-
 ter disputat
 in lib. ad-
 uersus Gæ-
 tiles.

Ephrēdis
 senus lib. de
 pœnitē. c. 3.
 huius sa-
 lutiferi si-
 gni bona
 luculento
 sermone
 persequi-
 tur.

aris oribus ora. Qui enim facit, quæ aliis fa-
 cienda præscribit, quiq; verecundan-
 nes tibus pueris, ac timidis quasi voce præ-
 stos: it, interrogati unculisq; succurrit, is
 ce Elisei exemplo manus manibus aptat,
 a sit & os ori coniungit: quo salutari com-
 Hieplexu pueri reuiuiscunt. Confessio-
 Cyrilin hanc esse vim, vt nos apud Deum
 quinquin gratia ponat, medeatur animis, me-
 es en telq; tranquillet, eamq; quotidie fieri
 fugi suauiolem, pueris esse debet persua-
 s, & sum. Nil in hoc genere coactum pla-
 cet, extortum, violentum, acerbum,
 cio. sed voluntarium, liberum, maturum,
 i di & coctum. Quàm autem salutare sit
 rior, existimare DEVM omnia cernere, ani-
 ne o ma uertere, contueri, eumq; vt est, sic
 ellis habere præsentem, ne Thaletem qui-
 us, dem fugiebat, qui Cicerone teste eos
 am m dixit fore castiores, quorum hæc in
 s in animis opinio penitus infedisset. Ro-
 est, sarium, vt vocant, cuiq; adolescentulo
 t aut ex cingulo pendere cupio pietatis in-
 tris, signe, sed ita vt à primo calculo venia-
 tur ad vltimum. Neque vlla sit dies,
 qua Virgini & matri orationis Domi-
 nicæ,

Reg. 4. c. 4

Lib. 2. de
legib.

nicæ, & salutationis Angelicæ perusini
 non offerantur, aut de eadem Virginitatis
 & matris preces horariæ recitentur. Ro-
 Sit cuiq; puero liber Hispanus, diu egre-
 & pius, quem legat. Rei diuinæ ostola,
 bus singulis more, institutoq; nolite de-
 rum Christianus puer venerabundus P-
 interfit. Parentes honorare conuicia
 cant, neque eorum humilitatem tunc,
 bescere, summiq; Pontificis Benedictan-
 cti undecimi narretur exemplum, superbi-
 natus infimo genere matrè, precum famili-
 veste exornatam Perusinis honorem d-
 cè eam deducantibus, & coram eadem
 Pontifice sistentibus finxit se non mores
 noscere, matrem enim non esse turpi-
 mariam, & nobilem foeminam quide-
 cebat, sed modica & tenui veste illa de-
 solitam, ut quæ aduersus inopiam quam
 gnare consuevit, quo audito deperit & ad
 ta serici operis, resumptaque ignoscit, leg-
 veste ad filium, patremq; rediit, ad urbem
 confestim occurrens amplexusq; matrem,
 verò inquit mihi charissima est pariter
 ingentiq; gaudio acceptam honorificet,
 cè habuit: ac deinceps non modo daretur
 rufin

*Ex Lean-
 dro Bene-
 nensi.*

caerulianis, qui id viderant, sed vicinis re-
Virginitatibusq; populis gratissimus fuit. Ex-
sententia Romani Pontificis Clementis IV.
de egregia quadam ad suos cognatos epi-
naestola, qua vetat eos alio esse vultu, alio
nostrocedere vestitu: neque enim mode-
buntus Pontifex suos propinquos inani
conclatitia efferricupiebat, & à veterere for-
emetuna, & conditione recedere. Hæc
Benedictanda sunt pueris, & contra fastum
um, superbiamq; tradenda. Viciosorum
brecc familiaritates, atq; congressus te non
onomodò severo, sed etiam sempiterno
m admonitore defugiât: nihil enim tam
non mores deprauat, atq; corrûpit, quàm
esse turpium consuetudo sociorum. Me-
nam quidem Valentiniani Imperatoris lex
veste illa delectat de studiis vrbis Romæ,
iam quam inter bellicos tumultus sanxit,
depo& ad Olybrium vrbis præfectum mi-
gnosist, legis ea erat sententia, vt eorum, qui
liit, ad vrbem discendi causa venissent, pa-
sqs; patriam, parentes, mores, & merita ma-
st patrigistratus cognosceret, hospitia etiam
onosciret, & cui quisq; disciplinae operam
odò daret. Quin etiam vigilare huiusmo-
di ma-

di magistratus lex iubet, & prouide part
 vt *singuli eorum* (nam hæc eius sunt *lis, quæ*
ba) *tales se in conuentibus præbeant, specta*
les esse debent. Qui turpem inhonestam
famam, & consociationes, quas proximitas
esse putamus criminibus, astiment fugibilem
das. Ne uè spectacula frequentius ad molium
aut appetant vulgo impetiua cõuiuia, homin
etiam tribuimus potestatem, vt si quis nones a
non ita in vrbe se gesserit, quemadmodum
liberalium artium dignitas postulat, patorum
cè verberibus affectus, statimq; nauigales d
perpositus abiiciatur vrbe, domum collo
deat. Hæc Valentinianus. Quæ itamen
bias pater Tobia filio præcepit notans a
adolescentibus cupio esse notissimè, at
Se vt puer exploret, obseruet, ex illis no
net, suadeto: poëtæque de hac ipse & colle
versus esse debent in promptu. Macupiu
mè autem adolescentibus profundi discipu
secreta, & amica cum iis, apud quos o
confiteri peccata solent, extra cõpã resp
sionem de virtute colloquia. Male exin
stri ad huiusmodi sermones illosando, c
mittant, qui vt admitterentur, labant latic
runt, festaq; lucis, & diei nõ occupant
franci

Apud Sigo-
nium lib. 7.
de imperio
Occidentali.

Cap. 4.

Non prius
in dulcè de-
clinat lu-
mina som-
num: Om-
nia quam
longi repu-
tauerit a-
cta diei.

quide particulam cum illis ponant discipu-
 luntis, quos viderint aptiores: idq; vnum
 spectabunt, vt discipuli morbis & vul-
 neribus medeantur: eumq; Deo, pa-
 rorentibus, & propinquis reddant ama-
 fugibilem. Detur opera, vt qui maiora
 s aduoliuntur Deo potius authore, quam
 uia, hominibus suasoribus in eas cogitati-
 quis ones adducti esse videantur. Frustra
 dmo enim iacitur rete ante oculos penna-
 t, pitorum, nec adulterinæ plantæ altas ra-
 auo dices dabunt, stabileq; fundamentum
 um collocabunt. Videri quidem, non
 ua tamen audiri magister debet hæc tra-
 t noctans arcana cum suis: neque se ita ab-
 iissimdet, atque occultabit, vt prospectare
 ex allos non possit, qui similis congressus,
 cipi & colloquij tempus, & locum obire
 i. Macupiant. De vita perfecta sectanda
 sum discipulis nisi rogatus, consultusq; nil
 d quidicat omnino, rogatus & vera & pau-
 cona respondeat: de viciorum remediis,
 . Ma eximendis scrupulis, de ocio fugi-
 illos endo, deq; studiorum ratione campus
 labest lator. Hæc de virtute tradenda
 occup francisce collegimus, tuū erit eligere
 pa
 melio-

Proverb. 7.

Sapient. 4.

meliora. De exemplis aliàs scribam
te, quod monetæ genus à me tibi
enumerari, vel expendi, velle te
Vale: discipulisq; & auditoribus
plurimam salutem à me.

EIDEM DE COMMEMORAN
dis exemplis.

*Deq; iis omnibus, quæ discipulorum
ad virtutem excitare solent.*

HISTORIAM vitæ esse
stram nemo doctus igno
cuius narratio discipulo
permouet animos: vitæq; sanctor
quas Aloysius Lippomanus, Lau
tiusq; Surius diligentissimè, ac fru
osissimè collegerunt, commodiss
exempla suppeditant. Ex quib
la esse prima debent, quæ ad liter
studiosos pertinere videbuntur.
ius generis illa sunt, quæ ab opt
scriptoribus accepta idem Surius
dit de Hermanno viro sanctissimo
propter incensum studium erga
parentē Iosephus est appellatus:

*De vitis
Sanctorum
mensis A-
prilis.*